

**Metodické doporučení k realizaci a ukončení adaptačního procesu
a uskutečňování doškolení po přerušení výkonu povolání
nelékařského zdravotnického pracovníka a jiného odborného
pracovníka**

...2024

Věstník...

MZ ČR	Metodické doporučení k realizaci a ukončení adaptačního procesu a uskutečňování doškolení po přerušení výkonu povolání zdravotnického pracovníka a jiného odborného pracovníka
-------	---

Metodické doporučení k realizaci a ukončení adaptačního procesu a uskutečňování doškolení po přerušení výkonu povolání nelékařského zdravotnického pracovníka a jiného odborného pracovníka

Ministerstvo zdravotnictví zveřejňuje metodické doporučení, které bylo vytvořeno jako doporučený postup pro všechny poskytovatele zdravotních služeb v České republice.

Toto metodické doporučení se nevztahuje na povolání lékaře, zubního lékaře a farmaceuta.

Metodické doporučení upravuje doporučený postup realizace a ukončení

- a) adaptačního procesu a
- b) doškolení podle § 4a zákona č. 96/2004 Sb. o podmínkách získávání a uznávání způsobilosti k výkonu nelékařských zdravotnických povolání a k výkonu činností souvisejících s poskytováním zdravotní péče a o změně některých souvisejících zákonů (zákon o nelékařských zdravotnických povoláních), (dále jen „zákon č. 96/2004 Sb.),

pro zdravotnické pracovníky a jiné odborné pracovníky u všech typů poskytovatelů zdravotních služeb a zároveň vytváří podmínky pro jednotný postup a rovné podmínky pro

- a) absolventy,
- b) zdravotnické pracovníky, kteří zdravotnické povolání po uplynutí 12 měsíců od získání odborné, popř. specializované způsobilosti, nevykonávali,
- c) zdravotnické pracovníky nebo jiné odborné pracovníky přecházející na jiná pracoviště a charakter jejich nové práce se výrazně liší,
- d) zdravotnické pracovníky nebo jiné odborné pracovníky, kteří po dobu delší než 6 let v průběhu předcházejících uplynulých 7 let ke dni skončení přerušení výkonu povolání přerušili výkon zdravotnického povolání nebo povolání jiného odborného pracovníka; za přerušení výkonu povolání zdravotnického pracovníka nebo jiného odborného pracovníka se považuje i výkon povolání zdravotnického pracovníka nebo jiného odborného pracovníka v rozsahu nižším, než je jedna pětina stanovené týdenní pracovní doby souhrnně ze všech základních pracovněprávních vztahů, kde je druhem vykonávané práce povolání zdravotnického pracovníka nebo jiného odborného pracovníka

Pro zdravotnické pracovníky a jiné odborné pracovníky uvedené v písmenu a) až c) je doporučen bezprostředně po nástupu do zaměstnání adaptační proces. Pro zdravotnické pracovníky a jiné odborné pracovníky v písmenu d) je povinné doškolení podle § 4a zákona č. 96/2004 Sb. bezprostředně po nástupu do zaměstnání.

Metodické doporučení k realizaci a ukončení adaptačního procesu a uskutečňování doškolení po přerušení výkonu povolání zdravotnického pracovníka a jiného odborného pracovníka nahrazuje metodické doporučení k uskutečňování doškolení po přerušení výkonu povolání zdravotnického pracovníka a jiného odborného pracovníka, č. j. MZDR 57423/2017/ONP, uveřejněné ve Věstníku Ministerstva zdravotnictví, částce 13 z roku 2017, které se tímto zrušuje.

Článek 1 Vymezení pojmů

(1) Pro účely tohoto metodického doporučení se rozumí

- a) školitelem zdravotnický pracovník, který je v pracovněprávním nebo obdobném vztahu k poskytovateli zdravotních služeb, který realizuje adaptační proces a doškolení, a je způsobilý k výkonu příslušného zdravotnického povolání bez odborného dohledu, resp., který je způsobilý vykonávat bez odborného dohledu ty činnosti, na jejichž výkon dohlíží v době doškolení, a který zodpovídá za řádně probíhající adaptační proces nebo doškolení včetně vedení dokumentace podle čl. 4.; školitelem může také lékař, zubní lékař, farmaceut v rozsahu své způsobilosti k výkonu zdravotnického povolání,
- b) účastníkem zdravotnický pracovník nebo jiný odborný pracovník uvedený v úvodním textu v písmenu a) až e),
- c) adaptačním procesem proces začlenění nově nastupujícího zdravotnického pracovníka nebo jiného odborného pracovníka, který má usnadnit období zapracování v novém pracovním prostředí, orientaci a seznámení se s novou prací, vytvořit vztahy ke spolupracovníkům včetně vztahů k nadřízeným a podřízeným a pochopit styl a organizaci práce a zahájit formování pocitu zodpovědnosti, samostatnosti a sounáležitosti k zaměstnavateli; v průběhu by si měl zdravotnický pracovník nebo jiný odborný pracovník ověřit soubor základních znalostí a dovedností a získat zkušenosti pro výkon práce, včetně seznámení se s prostředím, spolupracovníky a pracovním týmem; v celém období tohoto procesu probíhá hodnocení, z něhož bude ve vyhodnocení adaptačního procesu pořízen písemný zápis o zvládnutých znalostech, nutném a možném dalším vzdělávání a profesním rozvoji a dalším případným možným uplatněním na daném pracovišti a možnosti jeho dalšího rozvoje po odborné i osobnostní stránce,
- d) doškolením podle § 4a zákona č. 96/2004 Sb. obnovení a doplnění vědomostí a dovedností v příslušném zdravotnickém povolání v souladu s rozvojem pracovních postupů v příslušných zdravotnických povolání, nejnovějšími vědeckými poznatky, postupným rozvojem elektronizace zdravotnických činností a s ohledem na aktuální právní předpisy v zájmu zachování bezpečného a účinného výkonu příslušného povolání, zároveň má usnadnit období zapracování v novém pracovním prostředí, orientaci a seznámení se s novou prací, vytvořit vztahy ke spolupracovníkům včetně vztahů k nadřízeným a podřízeným a pochopit styl a organizaci práce a zahájit formování pocitu zodpovědnosti, samostatnosti a sounáležitosti k zaměstnavateli; v průběhu by si měl zdravotnický pracovník nebo jiný odborný pracovník ověřit soubor základních znalostí a získat zkušenosti pro výkon práce, včetně seznámení se s prostředím, spolupracovníky a pracovním týmem
- e) vedoucím pracovníkem daného úseku zdravotnický pracovník, který na daném úseku zdravotní péče pracuje ve vedoucí funkci nelékařských zdravotnických povolání a vede zdravotnické pracovníky v příslušném zdravotnickém povolání (např. staniční sestra, vrchní sestra apod.).

Článek 2

Průběh a ukončení adaptačního procesu a doškolení

(1) Adaptační proces nebo doškolení probíhá výhradně při výkonu povolání na pracovištích poskytovatele zdravotních služeb, poskytujícího zdravotní služby v oboru povolání zdravotnického pracovníka nebo jiného odborného pracovníka, a to bezprostředně po nástupu na pracoviště.

(2) Doporučená délka adaptačního procesu je 3 až 12 měsíců dle charakteru a náročnosti pracoviště a odborných znalostí a dovedností zdravotnického pracovníka. Adaptační proces může probíhat jako celodenní průprava, tj. v rozsahu odpovídajícím stanovené týdenní pracovní době nebo jako rozvolněná příprava v rozsahu nejméně poloviny stanovené týdenní pracovní doby. V případě rozvolnění přípravy celková délka, úroveň a kvalita tohoto nesmí být nižší než u celodenní průpravy.

(3) Délka doškolení je stanovena na nejméně 60 pracovních dnů. Doškolení probíhá jako celodenní průprava, tj. v rozsahu odpovídajícím stanovené týdenní pracovní době. Doškolení může probíhat i jako rozvolněná příprava v rozsahu nejméně poloviny stanovené týdenní pracovní doby. V případě rozvolnění přípravy celková délka, úroveň a kvalita tohoto nesmí být nižší než u celodenní průpravy.

(4) Za průběh adaptačního procesu nebo doškolení odpovídá vedoucí pracovník, kterého určí poskytovatel zdravotních služeb a který účastníka informuje o průběhu, požadavcích a způsobu jeho ukončení.

(5) Poskytovatel zdravotních služeb přidělí účastníkovi bezprostředně po nástupu do zaměstnání školitele, který je s účastníkem po celou dobu adaptačního procesu nebo doškolení v přímém kontaktu a průběžně prověřuje účastníkovy vědomosti, odborné i komunikační dovednosti a schopnost týmové spolupráce. Školitel průběžně informuje o průběhu adaptačního procesu nebo doškolení vedoucího pracovníka daného pracoviště.

(6) Adaptační proces nebo doškolení účastníka se ukončuje závěrečným pohovorem za přítomnosti školitele a vedoucího zdravotnického pracovníka příslušného pracoviště a seznámením se závěrečným hodnocením, přičemž se doporučuje uskutečnit zhodnocení adaptačního procesu nebo doškolení bezprostředně po splnění podmínek adaptačního procesu nebo doškolení. V případě negativního zhodnocení lze adaptační proces nebo doškolení prodloužit.

(7) Školitel vydá o průběhu a ukončení adaptačního procesu nebo doškolení potvrzení a předá jej účastníkovi a dále poskytovateli zdravotních služeb.

MZ ČR	Metodické doporučení k realizaci a ukončení adaptačního procesu a uskutečňování doškolení po přerušení výkonu povolání zdravotnického pracovníka a jiného odborného pracovníka
-------	---

Článek 3

Role vedoucích pracovníků a školitelů v průběhu adaptačního procesu a doškolení

(1) Vedoucí pracovník

- a) zajišťuje a koordinuje realizaci adaptačního procesu nebo doškolení na jednotlivých pracovištích a dohlíží na řádně vedenou dokumentaci adaptačního procesu nebo doškolení podle čl. 4,
- b) zahajuje adaptační proces nebo doškolení prostřednictvím úvodního setkání s účastníkem adaptačního procesu nebo doškolení, na němž účastníka seznámí s časovým i obsahovým průběhem adaptačního procesu nebo doškolení, s podmínkami hodnocení a s příslušnou dokumentací a představí účastníkovi přiděleného školitele,
- c) je oprávněn přizpůsobit proces adaptačního procesu nebo doškolení potřebám konkrétní pozice a konkrétního účastníka,
- d) setkává se s účastníkem a školitelem za účelem průběžného hodnocení adaptačního procesu nebo doškolení,
- e) v průběhu adaptačního procesu nebo doškolení je oprávněn na základě průběžných hodnotících setkání navrhnout možné změny v plánu adaptačního procesu nebo doškolení, a to přiřazení nového školitele, přeřazení účastníka na jiné pracoviště, prodloužení nebo zkrácení délky adaptačního procesu nebo prodloužení délky doškolení podle individuálních schopností a znalostí zdravotnického pracovníka nebo jiného odborného pracovníka a změnu frekvencí hodnotících setkání,
- f) ukončuje adaptační proces nebo doškolení na závěrečném hodnotícím setkání s účastníkem za účasti školitele, kde vyhodnocuje celý průběh adaptačního procesu nebo doškolení a na průběžného a závěrečného hodnocení účastníka rozhoduje o úspěšném či neúspěšném ukončení adaptačního procesu nebo doškolení.

(2) Školitel

- a) vypracovává plán adaptačního procesu nebo doškolení včetně praktických výkonů, které má účastník během adaptačního procesu nebo doškolení absolvovat, a dohlíží na jeho plnění,
- b) je účastníkovi průvodcem a odborně jej vede, poskytuje mu odbornou podporu,
- c) zaznamenává splněné úkony do plánu adaptačního procesu nebo doškolení,
- d) pravidelně informuje vedoucího pracovníka příslušného pracoviště o průběhu adaptačního procesu,
- e) účastní se průběžného hodnotícího setkání, dává podněty ke změně plánu adaptačního procesu nebo doškolení vedoucímu pracovníkovi,
- f) účastní se závěrečného hodnotícího setkání a podílí se na závěrečném hodnocení a ukončení adaptačního procesu nebo doškolení.

Článek 4

Dokumentace o adaptačním procesu a doškolení

- (1) Před zahájením adaptačního procesu nebo doškolení bude zavedena u každého účastníka dokumentace adaptačního procesu nebo doškolení.

(2) Dokumentace adaptačního procesu nebo doškolení je řízenou dokumentací daného poskytovatele zdravotních služeb. Dokumentaci je možné vést v listinné podobě, nebo elektronické podobě opatřené uznávaným elektronickým podpisem.

(3) Uložení dokumentace se řídí vnitřními předpisy poskytovatele zdravotních služeb. Pokud je vykonána konverze listinných dokumentů do elektronické formy, pracovník vykonávající konverzi potvrdí shodu elektronické verze přidáním uznávaného elektronického podpisu.

(4) Dokumentace adaptačního procesu nebo doškolení obsahuje:

- a) identifikační údaje poskytovatele zdravotních služeb,
- b) název pracoviště, kde adaptační proces nebo doškolení probíhá,
- c) jméno, příjmení a datum narození účastníka,
- d) jméno a příjmení školitele,
- e) jméno a příjmení vedoucího pracovníka,
- f) evidenci pracovní doby účastníka s uvedením začátku a konce odpracovaných směn, popř. práci přesčas; evidence pracovní doby je povinná u účastníka doškolení,
- g) doklad o seznámení s vnitřními předpisy poskytovatele zdravotních služeb a konkrétního organizačního úseku,
- h) výčet odborných znalostí a dovedností, které musí v průběhu účastník adaptačního procesu nebo doškolení zvládnout,
- i) hodnotící kritéria účastníka adaptačního procesu nebo doškolení,
- j) plán adaptačního procesu konkrétního účastníka včetně časového harmonogramu jeho plnění,
- k) závěrečné hodnocení účastníka adaptačního procesu nebo doškolení včetně doporučení pro jeho další rozvoj a vzdělávání,
- l) potvrzení o průběhu a ukončení adaptačního procesu nebo doškolení v listinné nebo elektronické podobě opatřené uznávaným elektronickým podpisem, které obsahuje jméno, příjmení a datum narození účastníka, datum začátku a ukončení adaptačního procesu nebo doškolení a slovní vyjádření o úrovni znalostí.

Článek 5

Kritéria pro výběr školitele

(1) Při výběru školitele je důležité zvážit následující kritéria

- a) odborné znalosti a zkušenosti v oblasti zdravotnictví,
- b) dovednosti v komunikaci a mezilidských vztazích,
- c) pedagogické schopnosti pro efektivní předávání znalostí,
- d) schopnost motivace a inspirace,
- e) profesionální integrita a etika,
- f) schopnost reflexe a sebeuvědomění,
- g) dostupnost a přístupnost pro účastníka adaptačního procesu nebo doškolení,
- h) schopnosti v oblasti vedení a organizace,
- i) respekt a uznání v komunitě.

MZ ČR	Metodické doporučení k realizaci a ukončení adaptačního procesu a uskutečňování doškolení po přerušení výkonu povolání zdravotnického pracovníka a jiného odborného pracovníka
-------	---

(2) Doporučení pro praxi v rámci vzdělávání školitele

- a) absolvování certifikovaného kurzu pro přípravu školitele klinické praxe
- b) pravidelné celoživotní vzdělávání v příslušném zdravotnickém povolání

Doporučená literatura:

ZÍTKOVÁ, Marie; POKORNÁ, Andrea a MIČUDOVÁ, Erna. Vedení nových pracovníků v ošetrovatelské praxi: pro staniční a vrchní sestry. Sestra (Grada). Praha: Grada Publishing, 2015. ISBN 978-80-247-5094-1.